

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-69-39>

УДК 338.485(477)

ВПЛИВ МУЗИЧНИХ ФЕСТИВАЛІВ НА СФЕРУ ТУРИЗМУ В РЕГІОНАХ УКРАЇНИ

IMPACT OF MUSIC FESTIVALS ON THE TOURISM SECTOR IN THE REGIONS OF UKRAINE

Шишак Любомир Васильович

аспірант,

Приватний вищий навчальний заклад

«Київський університет культури»

ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-8332-1810>**Shyshak Liubomyr**

Private Higher Educational Institution

"Kyiv University of Culture"

Метою статті є дослідження впливу організації і проведення музичних фестивалів на сферу туризму в різних регіонах України. Актуальність даної теми полягає в необхідності популяризації музичних фестивалів в Україні з метою їх досягнення міжнародного рівня. Методологія дослідження ґрунтується на системному підході вивчення соціально-економічних процесів і явищ функціонування музичних фестивалів у складі регіональних господарських комплексів. Наукова новизна отриманих результатів полягає у пропозиції перспективних напрямів покращення розвитку музичних фестивалів. Розглянуто фактори впливу музичних фестивалів на розвиток туризму в Україні в аспекті можливості залучення іноземних і українських інвесторів до популяризації даної галузі на світовому туристичному ринку. Практичне значення отриманих результатів полягає у можливості їх використання для подальшого аналізу туристичної діяльності.

Ключові слова: туризм, фестивальний туризм, соціокультурне проектування, музична культура, музичний фольклор.

The purpose of the study is research of influence of organization and realization of musical festivals on the sphere of tourism in the different regions of Ukraine. Actuality of this theme consists in the necessity of popularization of musical festivals for Ukraine with the aim of their achievement of international level. As this type of tourism takes an all greater market of tourist services share abroad, then for our country, development of this industry is very perspective. Research methodology is base on approach of the systems of study of socio-economic processes and phenomena of functioning of festivals in composition regional economic complexes. The method of the scientific abstracting is specify maintenance of concept "musical festival", in composition tourist industry classification of forms and types of his functioning is conducted at regional level. By means of induction and deduction, analysis and synthesis certain displays and generalized descriptions of development of musical festivals were investigated in Ukraine. The scientific novelty of the got results consists in determination of basic negative factors, that influenced on a situation that was folded in a region and also in suggestion of perspective directions of improvement of development of festival activity. The factors of influence of musical festivals were considered on development of tourism in Ukraine in the aspect of possibility of bringing in of foreign and Ukrainian investors to popularization of this industry in the world tourist market, the organizational constituents of film festivals and their realization are analysed in dangerous terms; the complex estimation of realization of musical festival practices is given in the years of war. The features of becoming and genesis of musical festivals, dynamics of distribution and factors of increase of amount of tourists, are analysed in a region during the last years. The features of functioning of modern musical festivals are considered in the era of new technological possibilities. The specific of cooperation of art and NT is investigated in the context of festival motion. The practical value of the got results consists in possibility of drawing on research results for the further analysis of festival and tourist activity, and also in development of events in relation to the prospects of development of industry on regional and international levels.

Keywords: tourism, festival tourism, sociocultural planning, musical culture, musical folklore.

Постановка проблеми. На сучасному етапі актуальною проблемою є підтримка позитивного іміджу України в розвитку сфери туризму і рекреації, що є вагомим аспектом європейської інтеграції нашої держави. Це пояснюється тим, що в світі в останні десятиліття спостерігається зростання інтересу до подієвих, розважальних та культурно-пізнавальних форм туристичної діяльності. Така тенденція ще в допандемічний період сприяла збільшенню туристичних потоків по всьому світу. Музично-фестивальний туризм на сьогоднішній день розглядається як один із різновидів спеціалізованого туризму, і має як національний, так і міжнародний контекст.

Україна завжди славилася тим, що на нашій землі щороку проводились безліч різноманітних фестивалів, які користувалися шаленою популярністю серед різних вікових категорій відвідувачів. Це відбувалося в контексті розширення популярності фестивального туризму, як різновиду туристичної діяльності [11, с. 122]. В Україні для цього створені всі умови. Наприклад, тільки на Закарпатті кількість фестивалів була величезною, адже кожен регіон цього краю відрізняється особливостями історичних та культурних традицій.

Музичні фестивалі, фактично, стали однією з відповідей на коротку увагу нашого покоління та екстравагантне бажання живої музики. Після короткої перерви під час тихих часів пандемії музичні фестивалі стали масштабнішими, складнішими та популярнішими, ніж будь-коли раніше. Ці багатоденні події залучають сотні артистів і тисячі відвідувачів до всепоглинаючого ескапістського досвіду [1, с. 144]. На постійність музичного фестивалю вказує на те, що молоде покоління більше цінує досвід, а не матеріальні покупки.

Перспективи розвитку музичних фестивалів, як форми фестивального туризму в Україні прив'язують до максимальної соціальності цієї форми туризму та ресурсного потенціалу. Ці фактори мають бути враховані під час реалізації туристичних програм нашої держави. Це підкреслює актуальність обраної нами теми дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різним аспектам розвитку фестивального туризму присвячені праці дослідників галузей науки (більшою мірою науковці сфери менеджменту, географії та ін). Зокрема, дослідниця Корнілова Н. В. [10] активно вивчала подієвий туризм в Україні, торкаючись питання організації музичних фестивалів. Ю. Грицку-

Андрієш, Ж. Бучко досліджували фестивальний туризм як складову системи рекреаційно-туристської діяльності [6]. Питання розвитку фестивального туризму в цілому обговорювалося у виданій у 2021 р. в Донецьку колективній монографії, присвяченій спеціалізованому туризму [3]. Івентивний туризм як сучасну складову розвитку туристичної діяльності розглядав у науковій статті Тараненко А. П. [12]. Проте в українській науці недостатньо наукових праць, які розкривають вплив музичних фестивалів на сферу туризму і рекреації. Спробою окреслити основні напрями дослідження музичних фестивалів як туристичного напрямку і є метою нашого дослідження.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Наразі туристична галузь України переживає непрості часи. Зрозуміло, що пріоритетами післявоєнної відбудови України буде інфраструктурна і соціальна сфера. В той же час, відродження і підтримка з боку державних структур сфери туризму та рекреації також має стати одним із найголовніших пріоритетів держави. Однак, на сьогодні існує необхідність у дослідженні впливу музичних фестивалів на сферу туризму та рекреації України для визначення шляхів подолання існуючих на сьогодні проблем (вплив війни, розрив логістичних ланцюгів, залучення іноземних інвестицій у сферу туризму та рекреації, перспективи організації масових заходів у повоєнній Україні тощо). Спробою окреслити перспективи організації музичних фестивалів в Україні в культурологій площині і є наше дослідження.

Постановка завдання. Отже, метою статті є дослідження впливу організації і проведення музичних фестивалів на сферу туризму в різних регіонах України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Музичні фестивалі не лише служать платформами для мистецького вираження та розваг, але й відіграють вирішальну роль у суспільстві як форма соціальної допомоги. Ці події пропонують унікальні можливості для розбудови громади, культурного обміну та навіть економічного розвитку. У великих містах Європи і світу музичні фестивалі стали символом місцевої культури, залучаючи аудиторію з усіх верств суспільства та сприяючи почуттю єдності та приналежності.

Музичні фестивалі виходять за рамки розваг, діючи як життєво важливі соціальні інструменти, які об'єднують людей. Вони створюють простори, де учасники можуть ділитися досвідом, відзначати різноманітність і спіл-

куватися з різними культурами. Цей громадський аспект музичних фестивалів може мати глибокий вплив на людей, сприяючи благополуччю, інклюзивності та розумінню. Крім того, ці заходи часто підтримують місцеву економіку, сприяючи розвитку туризму, створюючи робочі місця та створюючи платформи для місцевих підприємств і ремісників.

Коли задумується проведення музичного фестивалю, то як правило метою є підкреслення перспективи розвитку громади або території. Сюди можна включити як показ культурних надбань різних областей України, досягнень етнокультурних регіонів тощо. Тому, кошти, які залучаються на організацію великих музичних фестивалів сягають сотень тисяч доларів. Atlas Weekend взагалі на організацію заходу витрачає мільйони доларів. Велике значення тут мають склад учасників музичних фестивалів, місце його проведення та технічне забезпечення [7, с. 13].

Музичне мистецтво України часів незалежності завжди вирізнялося різними особливостями розвитку. З одного боку, наявність безсумніву талановитих артистів, з іншого – практично відсутня фінансова підтримка галузі з боку держави. Україна завжди потребувала підтримки проєктів талановитої молоді, яка завжди була креативною, і здатною реалізовувати різні масові проєкти.

Один із найбільших українських музичних фестивалів Atlas Weekend, який робить акцент переважно на іноземних виконавцях, був заснований у 2015-му. Концертне агентство РМК привозило музичних виконавців до України та організувало різного формату концерти. Фестиваль фінансувався з власної кишені організаторів – Д. Сидоренко та Є. Красавцева. У наступному, 2016 року масштаби фестивалю стали ще більшими, відповідно зростає і бюджет. У 2017-му до організації і проведення Atlas Weekend долучився топ-менеджер «1+1» Ярослав Пахольчук, який займався організацією фудкорту, а у 2018-му юридично став партнером фестивалю [4].

Важливим фестивалем, який приваблював певну аудиторію туристів був започаткований ще у 2007 р. з нагоди створення Української повстанської армії музичний фестиваль «Бандерштат» (арт-директор – Сергій Мартинюк). В рік його першого проведення на сцені виступило сімнадцять гуртів. Уже з наступного року фестиваль урізноманітнився не лише на музичними сценами, а й на майстер-класами. Хедлайнерами були музичний гурт зі Львову «АННА», а закривав програму гурт

«Кому Вниз». За всіх недоліків, зазначимо, що музичний фестиваль «Бандерштат» зробив великий внесок в посилення туристичної привабливості Волині.

Навіть пандемія коронавірусу фактично не завадила проведенню цього заходу. Зокрема, 7-9 серпня 2020 року 14-й за рахунком фестиваль відбувся в онлайн-форматі. Виступали гурти «O.Torvald», «БЕЗ ОБМЕЖЕНЬ», «KARNA» та ін. виконавці. Важливим аспектом було те, що відомі громадські діячі, які відвідували фестиваль, у своїх численних інтерв'ю і виступах наголошували на важливості фестивалю для популяризації України.

Велике значення для популяризації туризму в Україні мало проведення Міжнародного фестивалю етнічної музики «Країна Мрій». Цього року, ювілейний за ліком фестиваль проходив з 21 по 23 червня на території Національного Ботанічного саду ім. М. М. Гришка. Фестиваль пропонував дві музичних сцени – фольклорну і сучасну етнічну, а також різноманіття майданчиків та активностей. Загалом виступили 35 музичних колективів. На гостей чекали виступи українських виконавців різних напрямків етно, насичені майстер-класи, виставки мистецтва та багато інших активностей, а також конкурс з плетіння вінків. Організатори облаштували 15 тематичних локацій [8, с. 115].

«Країна Мрій» завжди мала велике значення для популяризації туризму в Україні. З 2004-го року фестиваль відвідали близько 1 млн гостей, окрім традиційної київської локації, його також було проведено у Львові та Лондоні. Фестиваль має 2 сезонні формати – літній і зимовий. Гостями вже були майстри і виконавці з 30 країн світу.

Також у контексті популяризації сфери туризму та рекреації в Україні можемо виділити щорічний фестиваль стрілецької, повстанської та військово-патріотичної пісні «Дзвони Лісові». Значною частиною фестивалю є як раз музична частина, яка покликана не тільки розважати слухачів, але і формувати національно-культурну ідентичність та патріотизм молоді через кризь призму музичного репертуару [13, с. 183].

Слід також визнати значний внесок в популяризацію туризму, який реалізує щорічний Міжнародний музичний фестиваль «Київські літні музичні вечори», заснований 1998 р. за ініціативою Міжнародного благодійного фонду конкурсу Володимира Горовиця. Музичні програми фестивалю представляють різній аудиторії туристів твори класичних і сучасних

композиторів у виконанні симфонічних, камерних, духових оркестрів, ансамблів, хорових і джазових колективів і солістів.

Велику роль у популяризації туризму відіграє такий музичний захід як Мистецький фестиваль «І». Під час фестивалю відбувається презентація різної літератури, проходять лекції, читання, виступи музичних гуртів та інші подібні заходи. У роки проведення фестивалю на нього запрошували таких виконавців і гурти як Женя Галич, «Vivienne Mort», «Los Colorados», Дмитро Лазуткін, «Kozak System» та інші.

Великий вплив на популяризацію сфери туризму і рекреації мають фестивалі електронної музики. Зокрема, фестиваль електронної музики «Generation of Music» та Міжнародний фестиваль електронної музики «X-FEST TERNOPIL» не тільки сприяють розвитку музичного мистецтва, але і популяризують українську музичну культуру на європейській музичній арені [9, с. 57].

Одним із найпривабливіших мистецьких проєктів є Міжнародний музичний фестиваль «Віртуози планети», проведення якого було започатковано ще Генеральною асамблеєю Всесвітньої федерації міжнародних музичних конкурсів (WFIMC). Проєкт завжди відрізнявся оригінальністю. Не стала винятком наприклад, дев'ята варіація: з вдячністю згадуючи моменти смутку, коли його видавець Август Єгер підтримав артиста, Елгар створив неймовірно яскраву музику. Подібно до щирої розмови між друзями, музика розповідає давні зворушливі історії та влітає нитку спогадів у купу взаємних добрих вражень [5, с. 20].

Слід зазначити, що організаційні засади проведення музичних фестивалів прописано в нормативних актах. Виокремимо деякі положення Наказу Міністерства культури України від 26.07.2013 (№ 696) «Про внесення змін до Положення про Міжнародний фестиваль «Київ Музик Фест». В законі так і зазначається, що основними завданнями музичного фестивалю є: розвиток і популяризація кращих зразків сучасного українського музичного мистецтва; прем'єрне виконання творів музичного мистецтва; сприяння зростанню виконавської майстерності творчої молоді; обмін творчими здобутками; піднесення іміджу українських композиторів та виконавців; введення кращих здобутків національного музичного мистецтва у широкий світовий мистецький простір [2, с. 154].

Музичні фестивалі також відіграють важливу роль у просуванні сталого розвитку та

екологічної обізнаності. Зараз багато фестивалів включають екологічні практики та ініціативи, навчаючи відвідувачів важливості збереження природи та сталого способу життя. Цей аспект фестивалів підкреслює ширшу суспільну цінність цих подій, оскільки вони спонукають людей критично думати про їхній вплив на довкілля.

Крім того, спільний досвід, який пропонують музичні фестивалі, може мати терапевтичний ефект, створюючи відчуття втечі та свободи для людей. Спільне захоплення музикою та мистецтвом зміцнює соціальні зв'язки, зменшує стрес і сприяє загальному щастю та психічному здоров'ю. Музичні фестивалі також пропонують митцям і музикантам платформу для охоплення ширшої аудиторії, заохочуючи культурний обмін і розповсюдження нових ідей і художнього вираження.

Війни у різні часи мали впливи на музичні фестивалі. Наприклад, початок Першої світової війни спричинив багато змін у стилі життя та, як наслідок, у музичних фестивалях. Оскільки суспільство зосереджувалося на зусиллях під час війни та забезпеченні безпеки, ексклюзивність музичних фестивалів для вищого класу зникла. У результаті подій робітниче населення більше, ніж будь-коли, зверталося до музики, а джаз і фолк стали популярними жанрами. Щоб уникнути пильної уваги еліти, групи музикантів зі схожими смаками збиралися в дайв-барах і андеграундних клубах. На момент закінчення війни джаз закріпився як жанр епохи. У 1960-х роках у розвитку музичних фестивалів відбувся великий зсув. Хоча Вудсток може бути найвідомішим музичним фестивалем того періоду, він насправді не був першим у своєму роді. Концепція сучасних музичних фестивалів як втечі від повсякденного життя почалася в 1967 році з винаходом Міжнародного поп-фестивалю в Монтереї. Він зміцнив свій статус першого рок-фестивалю в Америці, об'єднавши таких легендарних виконавців, як Джимі Хендрікс, Дженіс Джоплін. Хоча дехто стверджує, що музичні фестивалі перенесли свою увагу на комерційний успіх, вони, безперечно, продовжують служити потужними платформами для об'єднання людей через музику та святкування. Ще одне занепокоєння, яке зросло в останні роки, – це стабільність фестивалів, яку багато піонерів у цій галузі вирішують через свою відданість зменшенню відходів і підвищенню ефективності управління енергією.

Незважаючи на культурні зміни та критику, музичні фестивалі твердо віддані своїй при-

хильності до музики та радості ділитися нею з іншими. Вони продовжують залишатися силою, яка об'єднує людей, долаючи культурні та поколінні кордони.

Висновки. Організація і проведення музичних фестивалів є перспективним видом туристичної галузі з невичерпним ресурсним потенціалом, що сприяє соціально-економічному розвитку регіону, популяризації потенційних туристичних ресурсів серед населення. Музичні фестивалі займають особливе місце в культурній тканині цих міст, пропонуючи неоціненний досвід як місцевим жителям, так

і гостям, незалежно від того, чи то прославлення різноманітних музичних жанрів, чи просування сталого розвитку, чи підтримка місцевої економіки.

Музичні заходи у рамках проведення фестивалів являють собою також події, які сприяють збереженню національної культурної ідентичності. Саме тому, чітке планування музичних фестивалів, забезпечення їхнього фінансування, організація, програми реалізації фестивального руху, рекламні кампанії сприятимуть розвитку сфери туризму та рекреації в регіонах України в післяпоєнний період.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бейдик О. О. Рекреаційно-туристські ресурси України: методологія та методика аналізу, термінологія, районування. Київ : Київський університет, 2001. 304 с.
2. Бермес І. Організаційні засади музичного фестивального руху в Україні. *Культурологічна думка*. 2015. № 8. С. 150–155.
3. Богатирьова, Г. А., Головань М. Г., Горіна Г.О., Літвінова-Головань О.П., Коптева Т. С., Снігур К. В. Спеціалізований туризм: навч. посіб. / Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського, каф. туризму та країнознавства. Кривий Ріг: ДонНУЕТ, 2021. 173 с.
4. Гладалка Катерина (27 вересня 2019 р. Український тиждень). URL: <https://tyzhden.ua/ukrainski-muzychni-festyvali-khto-j-navishcho-ikh-finansuie/>
5. Гоблик-Маркович Н. М., Дем'ян Я. Ю., Ільтьо Т. І. Вплив фестивальної діяльності на розвиток Закарпаття. *Міжнародний науковий журнал "Освіта і наука"*. 2018. № 2(25). С. 19–22.
6. Грицьку-Андрієш Ю. П., Бучко Ж. І. Фестивальний туризм у системі рекреаційно-туристської діяльності. *Науковий вісник Чернівецького університету*. 2010. № 519–520. С. 56–60.
7. Зінська Т. В. Музично-виконавське мистецтво в соціокультурному просторі України кінця ХХ – початку ХХІ століття : автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства : спец. 26.00.01 «Теорія та історія культури». Київ, 2011. 16 с.
8. Килимистий С. М. Анімація в туризмі. Київ : Вид-во ФПУ, 2007. 188 с.
9. Козловська М. В. Святкові видовища в соціокультурних практиках сучасності: фестивальний туризм. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2021. № 4. С. 56–60.
10. Корнілова Н. Подієвий туризм в Україні. *Географія та туризм*. 2012. Вип. 22. С. 112–119.
11. Мілашовська О. І., Гоблик-Маркович Н. М. Перспективні напрями активізації розвитку туризму регіону. *Науковий вісник НЛТУ України: збірник науково-технічних праць*. 2013. Вип. 23.3 С. 121–127.
12. Тараненко А. П. Івентивний туризм як сучасна складова розвитку туристичної діяльності та його класифікація. *Агросвіт*. 2020. № 12. С. 149–154.
13. Шерстій У. Музичні фестивалі та конкурси Тернопільщини в аспекті проблеми формування національно-культурної ідентичності молоді. *Музикознавча думка Дніпропетровщини*. 2023. № 25. С. 176–189.

REFERENCES:

1. Beidyk O. O. (2001). *Rekreasiino-turystski resursy Ukrainy: metodolohiia ta metodyka analizu, terminolohiia, raionuvannia*. Kyiv : Kyivskiy universytet. 304 p. (in Ukrainian)
2. Bermes I. (2015). *Orhanizatsiini zasady muzychnoho festyvalnoho rukhu v Ukraini. Kulturolohichna dumka*, vol. 8, pp. 150–155. (in Ukrainian)
3. Bohatyrova H. A., Holovan M. H., Horina H. O., Litvinova-Holovan O. P., Koptieva T. S., Snihur K. V. *Spetsializovanyi turyzm: navch. posib. / Donets. nats. un-t ekonomiky i torhivli im. M. Tuhana-Baranovskoho, kaf. turyzmu ta krainoznavstva*. Kryvyi Rih: DonNUET, 2021. 173 p. (in Ukrainian)
4. Hladalka Kateryna (27 veresnia 2019 r. Ukrainskyi tyzhden). URL: <https://tyzhden.ua/ukrainski-muzychni-festyvali-khto-j-navishcho-ikh-finansuie/> (in Ukrainian)
5. Hoblyk-Markovych N. M., Demian Ya. Iu., Ilto T. I. (2018). *Vplyv festyvalnoi diialnosti na rozvytok Zakarpattia. Mizhnarodnyi naukovyi zhurnal "Osvita i nauka"*, vol. 2(25), pp. 19–22. (in Ukrainian)

6. Hrytsku-Andriiesh Yu. P., Buchko Zh. I. (2010). Festyvalnyi turizm u systemi rekreatsiino-turystskoi diialnosti. *Naukovyi visnyk Chernivetskoho universytetu*. vol. 519-520. pp.56-60. (in Ukrainian)
7. Zinska T.V. (2011). Muzychno-vykonavske mystetstvo v sotsiokulturnomu prostori Ukrainy kintsia KhKh – pochatku KhKhI stolittia : avtoref. dys. ... kand. mystetstvoznavstva : spets. 26.00.01 «Teoriia ta istoriia kultury». 16 p. (in Ukrainian)
8. Kylymystyi S. M. (2007). Animatsiia v turyzmi. Kyiv: Vyd-vo FPU. 188 p. (in Ukrainian)
9. Kozlovska M. V. (2021). Sviatkovi vydovyshcha v sotsiokulturnykh praktykakh suchasnosti: festyvalnyi turizm. *Visnyk Natsionalnoi akademii kerivnykh kadrov kultury i mystetstv*, vol. 4, pp. 56–60. (in Ukrainian)
10. Kornilova N. (2012). Podiievyi turizm v Ukraini. *Heohrafiia ta turizm*, vol. 22, pp. 112–119. (in Ukrainian)
11. Milashovska O. I., Hoblyk-Markovych N. M. (2013). Perspektyvni napriamy aktyvizatsii rozvytku turyzmu rehionu. *Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy: zbirnyk naukovo-tekhnichnykh prats*, vol. 23.3, pp. 121–127. (in Ukrainian)
12. Taranenko A. P. (2020). Iventyvnyi turizm yak suchasna skladova rozvytku turystychnoi diialnosti ta yoho klasyfikatsiia. *Ahrosvit*, vol. 12, pp. 149–154. (in Ukrainian)
13. Sherstii U. (2023). Muzychni festyvali ta konkursy Ternopilshchyny v aspekti problemy formuvannia natsionalno-kulturnoi identychnosti molodi. *Muzykoznavcha dumka Dnipropetrovshchyny*, vol. 25, pp. 176–189. (in Ukrainian)